Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Medizinische Sammelhandschrift - Cod. U. H. 5

[Ingolstadt], [1476]

Philaretus, liber de pulsibus

urn:nbn:de:bsz:31-231602

Visual Library

Incipit liber philareti de pulſibus

Intencionem habemus in pnti conſcriptione de pulſuum nego tio compendioſam expone tradi cionem et dicere primum Quid e pulſus aut quid e arteria Et vn exoritur Incipiendum e ergo a primo quid e pulſus Pulſus e motio cordis aut arteriarum que ſcdm ſiſtolen aut diaſtolen ſit ad infrigidacionem innati caloris et egeſtione fumoſarum ſuper fluitatum

Quod ſit efficiencia pulſuum

tria ſ

Virtus faciens motum vi talitas inducens et inſtrum tum obediens Quid e arteria Corpus oblongum rotundum ad in ſtar canalis duabus tunicis conſiſtens a corde incipiens et in omne corpus diuiſum aere et ſpm vitale continens Vnde dr arteria a paratorum ſuare aere vitale h vo a ſiniſtra au ricula cordis que dr adorti ex orit que ſcinditur dupliciter et h quidem deorſum fertur pinciora et diuidit in dextra et ſiniſtram vſque ad coxas et uſque ad pedes et digitos Altera vo ſurſum fertur et diuidit ſiliter a dex tra et ſiniſtra in manus et caput et que quidem ad caput fertur facit arterias que dicunt corotide Que vo in dextera et ſiniſtra intinſecus fertur tendit ad brach ia et cubitos et vſque ad extre mos manuum digitos Interior vero ht pntes conſcripcio conmixtio nes a pulſuum motione et cau ſas

vn orit arterie

Quociens mutat pulſus

Tripliciter ab hiis que ſcdm naturam et que contra naturam et que non natura velud craſibus virorum et mulierum etatibus et aliis conjugatis hominum enim hii quidem mares hee vo femine Et ho rum ipſorum quidem hii calidiores ſcdm craſim hii vo frigidiores et hii quidem gracilis natura hii vero pingwes et carnoſi et viri quidem mulieribus omnino calidiores et fortiores ſcdm naturam Merito igitur in eis pulſus velociores vehemenci ores Mulierum vo ut frigida rum tardiores et leniores In vtriſque vo hominum dico ac viris mulieribus mēnſa eſt men dit pulſus maiores et velo ciores ſunt Calidum enim velociter mobile e In frigidiori vo mino res et tardiores frigidum enim tarde mobile habitudines vo corporis inueniuntur velud gracile et carnoſum In gracilibus enim magis ſubiacet tactui pulſus In pingwibus vo et carnoſis hu miliores Conſiderandum e igitur et ad coniugacia velud regiones ipa etates prioritates conſtitucio nes et e dicere in tempibus quidem anni quatuor exiſtentibus vere eſtate autumpno yeme horum bn temprata ſunt duo ver et au tumpnus Diſtempata vo yemps et eſtas Merito igitur vere et autumpno pulſus et magni ſunt et fortes valde ppter temprame tum caliditatis Manifeſtum quoniam ſcdm etatem proporcionaliter In e ſtate vo velociores et ſpiſſio res ſcdm vnamquamque etatem neceſſitate inducere propter continue.

+ In calidiori vo maiores et velociores ſunt

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch
Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

lis nos exiſtenꝰ aeris cali
ditatem In hyeme vo rariores
et tardiores pulſus fiunt ꝓp
ter ꝯtinentis nos frigiditatē
aut ꝯſtrictorē Similr at et ī vna
q̄q̄ regione ſcḋm illius craſim
et pulſus ꝯmutat͛ Calidior
ſiquidē magnos et velociores
facit pulſus frigidior ꝯ͛trio
Dicamus et de etatibus Si igi
t͛ etates differētes ſunt et
pulſus harū differētes mo
uebunt͛ Puerorū ſiquidē pulſꝰ
velores ſunt et leues et ſpiſſi
ſcḋm magnitudinē vo et for
titudinē medij et velores q̄
qm ſcḋm ſubam habūdat in eis
calor nālis Spiſſi vo ꝓpt ha
būdantē in eis ſcḋm quantita
te caliditatē leues vo qm ī
pfecte ſunt in eis virtutes Di
mus eni qm leues exhibent
litate virtutis fiunt Senū vero
ꝯ͛trio rariores et tardiores
quam ad pueros ꝓpt eā que
in eis ē ī becilitatē et frigi
ditatem

Augmaſticorum vo magni et
fortiſſimi eo q fortes ī
eis magis virtutes ſunt Simr
aut et tpis q̄litas ꝯmutat͛
craſes et pulſus Sic eni
pdictū ē ꝯtinens ꝯmutat
contentū ad ꝓpriam eiꝰ ꝯſim
In pregnātibus vo mulieribus
pulſus pui ſunt et ſpiſſi et
velores parū quidē eo q
ꝯueniēt virtus exſtm Spiſſi
vo et velores ꝓpt inducēte
neceſſitatē pgnātis et fetus
In ſompno vero fiunt pulſus
minores et leniores chamſe-

ſtu ē an h͛ qm nāli calore ing
rediente ad pfundū inſup veniē
tibus vero craſſibus ad ſuꝑfici
emia mutat͛ et pulſus Simr
aut et in gtilibus ut qn aut ſcḋm
natura virtus patit͛ a ſcḋm
ſubam aliquā ꝓpat partis
aut ab aliqua cauſa ꝯſiſtante
4 fluente ea Veniamq igit͛
et ad ea q nō natura h vero
ſunt gimnaſia balnea cibi mul
ti vini potatio aq multe pota
to Simr 4 inhȳs q ꝓt͛ natura
h ē cauſa egritudinibus accidūt
Similiter ſcḋm pdicta cōſiderare
oport͛ Sciendū ē eni q ſcḋm
natura aut q nō natura ſi
ī moderate fiant Unde quidē
pter natura vertit͛ pulſꝰ

Quod obſuadū ī cognitione pulſus

Cum igit͛ ad egrotum
ingredieris que vnq̄ vidi
ſti attende pmū an maſculus
an femina ē Et ſi maſculꝰ con
ſidera pulſū maſculi Si vero
femina femine Deinde natu
ra laboratis et etate eiꝰ et
pꝰ hoc tps anni et regionem
4 ꝯparans omīa et ꝯiectās qua
lem pulſū optiūt hre labora
tem qn ſanus erat Tunc cog
noſces diligēter magnitudinē
pter natura ſiue ꝯueniēt pulſꝰ

Quod ſunt genera pulſuū

Primū genus pulſuū ſcḋm
quantitate dimenſionum
trium conſiderat͛ .1. ſcḋm longitu
dinē et ꝓfūdū et latitudinē
Conuenienter igit͛ iſte aug
metat͛ ſcḋm tres dimēſiones
traſcēdens mō dr͛ magnus
pulſus Scḋm genus pulſuū
ſcḋm quantitate motonis arte

+ Tercium genus pulsuum secundum tenorem virtutis in quo consideratur fortis et debilis et mediocris +

diaſtolis et ſiſtolis in quo con
ſideratur velox et tardus et me
diocris. Frequentia enim accipiens
magnitudinem facit validum. Secun
dum enim dicatur virtus cauſarum. Tunc
magis fit validus et e contrario. Ter
tium genus pulſuum ſecundum conſiſte
tiam organi, dico autem arterie
corporis, in quo conſideratur durus
et mollis et mediocris. Quintum
genus pulſuum ſecundum quantitatem
quietis in quo conſideratur
ſpiſſus et rarus. Breve enim tempus
quietis ſignificat ſpiſſum, longum
enim rarum. Sextum genus pul
ſuum propter equalitatem et inequalita
tem, quod autem conſideratur et in uno pul
ſu et in pluribus. In uno quidem
ut in capprizante. Que vero in plu
ribus fit dicitur conſiſtens in inequalitas.
Ubi vero inequalitas fit ibi inor
dinatio ut in omnibus. Aut enim de
cidit una percuſſio aut incidit
et hoc fit gravata et afflicta virtute
ab aliqua cauſa. Septimum ge
nus pulſuum est ſecundum ordinationem
et inordinationem. Inverſio enim inequa
lis pulſus facit inequalem et inequa
lis ſecundum periodos inordinatus
fit et iste rurſum conſideratur
ſecundum unam percuſſionem et ſecundum reditio
nes partes. Octavum genus pulſu
um ſecundum plenum et vacuum hoc est
ſecundum arterie figuram. Arterie enim vas
aut plenum aut vacuum est. Nonum
genus pulſuum ſecundum concordiam
in quo menſuratur proportio temporis ad
tempus dum cognoſcuntur deficientes
incidentes. Decimum genus pul
ſuum ſecundum calorem qui redditur per to
corpus arterie in quo conſideratur

qualitas ſuppoſite materie cor
poris pravam vel de diſſipata et
inordinata. Dictis igitur X ge
neribus pulſuum dicamus ſecundum
paucas cauſas et differentias
eorum. Si quis ad digeſtam exp
perire voluerit, XVI libri ſunt
de pulſuum negocio. Ego vero lo
gitudinem preteriens in paucis capitu
lis paucas differentias quaſdam
et cauſas pulſuum in brevi dicam.
Propter quam cauſam pulſat arterie?
Ut fiat moderatus ſecundum
naturam calor cordi et omnibus
partibus. Quid differt ſaltus
a pulſu? Saltus quidem preter
incidere ſpiritum fit et in omni corpore,
pulſus vero in operatione ſpiritualis
virtutis movetur arteriis ſolis.

Quid differt magnus pulſus a valido

Quoniam magnus
quidem ſecundum tres dimenſi
ones conſideratur, validus vero
ſecundum motionem tenorem enim vir
tutis ſignificat.

Quid differt ſpiſſus a veloci

Secundum continuum et diſtinctum.
Spiſſum enim et continuum dici
mus. Velox vero diſtinctum, velud
ſi curreret aliquis velocius et ſtaret.

Quid differt rarus pulſus a tardo

Quoniam rarus ex infirmi
ori magis virtute fit. Ra
ri enim pulſus difficiliores. Decem
differentie ſunt in diaſtole pulſu(s):
octo magnitudo parvitas validi
do debilitas velocitas tarditas
duricia mollicies. Quot ſunt in
dicatia pulſus? Duo: intellectus
et ſenſus. Et ſenſus quidem indi
cat preſentia, intellectus vero futura
et facta. Que ſunt efficientes cauſe
pulſus? Due diximus: facientes

et movet corpus animalis & uti
litas propter quam movetur. Quot
modis consideratur moderatus
pulsus quadruplicitur secundum
magnitudinem secundum velocitatem
secundum valitudinem et secundum
spissitudinem **Quid differt in
equalis pulsus ab inordinato**
Omnis inequalis quidem in uno
pulsu consideratur et in pluribus
aut enim secundum unam diastolen et
sistolen aut secundum plura congre
gata quod dicitur consistens inequalitas
in multitudine pulsuum considerata
inordinatus vero secundum
**Quid differunt deficientes
pulsus ab incidentibus**
Quia deficientes ex infirmio
ri magis virtute sunt gra
vata enim et deficiente virtute
et deficientes sunt incidentes vero
sunt pugnante et resistente vir
tute Continet enim se ipsam excer
tans volens repellere gravia et
videtur contrarium esse deficientes
incidentibus
**Quid differt spasmosus ara
moso pulsu**
Omnis in spasmoso pulsu quidem
contendit arteria ad instar cor
de In aramoso vero transfertur
dextra et sinistra
Quomodo fiunt fluctuantes pulsus
Ex habundantia contenti magis
humoris infundentis corpus
sicut manasarca ydropis
**Quid differt capriʒon pul
sus ab inhiabis pulsante**
Secundum quod capriʒon quidem
in una differentia diastole dif
ferentes motiones facit ut ca
pra sursum saliens saliat pedibus

macere hic vero fit coacta virtute
et gravata ab aliqua causa tribulan
te ea bis pulsans vero et bis
secundum idem pulsat percussionem
hic vero fit et propter duriciam corporis
et arterie repugnante enim virtu
tute violenter spiritu istarum
venarum percussione ut incude malleus
**Quid differt vermiculosus
a formicante**
Omnis vermiculosus quidem plus
quam convenit et venarum admelius
et manifestam habet magis inequali
tatem formicans vero non contenta
iam virtute sed dissoluta et
debilitata fit et mortem significant
Et hec nobis sufficiant ad presentia
de pulsu deo laus